

نیازسنجی تقنینی؛ عنصری بایسته در قانون‌گذاری شایسته

تعیین اهداف، شناسایی وضع موجود، پی بردن به فاصله میان این دو و سرانجام تعیین اولویتهای برای حرکت به سمت اهداف. لزوم تعیین اولویتهای از آنرو ضروری است که یا فرصت و وقت کافی برای حصول به تمامی اهداف وجود ندارد یا هزینه کافی برای دستیابی به تمامی اهداف موجود نیست یا اینکه برخی اهداف نسبت به برخی دیگر، به حدی اهمیت دارند که نمیتوان تأمین آنها را هم راستا با تأمین اهداف دیگر قابل قبول دانست.

در تبیین مفهوم نیازسنجی تقنینی لازم است به تفکیک دو برداشت از این عبارت توجه شود؛ در برداشت نخست، نیازسنجی تقنینی، گزارش جامعی از نیازهای قوه مقننه است که براساس آن، برنامه‌های پیشنهادی جایگزین برای کمک به عملکرد بهتر قوه مقننه در انجام وظایف نمایندگی، وضع قانون و نظارت، طراحی می‌شود. برای توضیح بیشتر می‌توان گفت نیازسنجی تقنینی به این مفهوم، به دو صورت کلی (عمومی) و جزئی (اختصاصی) انجام می‌گیرد. نیازسنجی

■ دکتر سیداحمد حبیب‌نژاد

استادیار دانشگاه تهران، پردیس فارابی

■ احمد تقی‌زاده

دانشجوی دکتری حقوق عمومی، پردیس فارابی دانشگاه تهران

آماده‌سازی و تهیه پیش‌نویس لوایح به درستی عمل کند. البته قاعده مذکور در ایران، معکوس بوده و شمار طرح‌های ارائه شده به مجلس، قابل مقایسه با شمار لوایح تهیه شده از سوی دولت نیست.

سؤال تحقیق حاضر این است که نیازسنجی تقنینی به عنوان عنصری بایسته در قانون‌گذاری، از چه مبانی توجیهی برخوردار است، چگونه و با چه کیفیتی از سوی قانون‌گذار عادی مورد توجه قرار گرفته و اینکه آیا نیازسنجی تقنینی به معنای عوام‌گرایی است یا خیر؟

مفهوم نیازسنجی و نیازسنجی تقنینی

نیازسنجی به وجود چند عنصر نیازمند است:

اصول و روش‌های قانون‌گذاری نظامی بین رشته‌ای و محل تلاقی دانش‌ها و علوم و فنون گوناگون و یافته‌ها و معلومات هریک از آنها است. در این میان، علوم انسانی و از جمله حقوق، جامعه‌شناسی، اقتصاد و روان‌شناسی جایگاه ویژه‌ای دارند. این مجموعه و ترکیب التقاطی و پیچیده، حول محور ارتقای کیفی قانون‌گذاری قرار دارد و به واسطه موضوع واحد خود یعنی تقنین، وحدت و یکپارچگی می‌یابد. اصول و روش‌های قانون‌گذاری در واقع مجموعه‌ای از هنجارهای شکلی و ماهوی ناظر به تولید و وضع هنجارهای حقوقی‌اند.

در غالب مجالس قانون‌گذاری پیشرو، قاعده‌ای موسوم به قاعده ۹۰ درصدی وجود دارد که براساس آن، دست کم ۹۰ درصد برنامه قانون‌گذاری را کابینه پیشنهاد می‌دهد و حداقل ۹۰ درصد از پیشنهادهای آن به تصویب می‌رسد. این حقیقت، وظیفه‌ای را بر دوش دولت می‌گذارد و آن اینکه مسئولیت اصلی و اولیه تنظیم صحیح لوایح، متوجه دولت است و دولت باید در مرحله